

Használhatósági határállapotok

Repedéstágasság ellenőrzése

Alakváltozás ellenőrzése

10. előadás

Definíciók

Határállapot: A tartószerkezet olyan állapotai, amelyekben túl már nem teljesülnek a vonatkozó tervezési követelmények.

Teherbírási határállapot: Összeomlással, töréssel, tönkremenetelnek tekinthető túlzott mértékű alakváltozással, vagy más hasonló jellegű szerkezeti tönkremenetellel járó határállapotok. A fentiek általában a tartószerkezet vagy egy elemének teherbírási kimerülését vagy teljes üzemképtelenségét jelentik.

Használhatósági határállapot: A tartószerkezet, vagy egy elemének olyan állapota, amelyen túl a használattal kapcsolatos, előírt követelmények nem teljesülnek.

Hatáskombinációk: A különböző, egyidejűleg működő hatások tervezési értékeinek egy csoportja, amelyet a szerkezet megbízhatóságának igazolására használnak az adott határállapotokban.

Hatáskombinációk használhatósági határállapotban:

1. Karakterisztikus (ritka) kombináció:

A repedésmentesség, a beton nyomófeszültségének (keresztirányú repedések elkerülése miatt) és az acél húzó-feszültségének korlátozásának ellenőrzésekor alkalmazzuk:

$$E_{ser(a)} = \sum G_{ki} + Q_{k1} + \sum \Psi_{0,i} Q_{ki}$$

2. Gyakori kombináció:

Az épületek alakváltozásának korlátozása és térbeli merevségének és a feszített tartók repedéskorlátozásának ellenőrzésekor alkalmazzuk:

$$E_{ser(b)} = \sum G_{ki} + \Psi_{1,1} Q_{k1} + \sum \Psi_{2,i} Q_{ki}$$

3. Kvázi-állandó kombináció:

A vasbetonszerkezetek repedéstágasság, a lehajlások, továbbá a beton nyomófeszültségek kúszási ellenőrzéshez szükséges korlátozásának ellenőrzésekor alkalmazzuk:

$$E_{ser(c)} = E_{qp} = \sum G_{ki} + \sum \Psi_{2,i} Q_{ki}$$

A vasbetonszerkezetek lehajlásának számítása

Megoszló teherrel (p) terhelt, l támaszközű, EI merevségű gerenda maximális lehajlás értéke:

$$w_{\max} = a \frac{pl^4}{EI}$$

a a gerenda befogásától függő tényező
 $a = 5/384$ kéttámaszú gerenda esetén,
 $a = 48/384$ konzol esetén,
 $a = 1/384$ mindkét végén befogott gerenda esetén.

Be nem repedt tartó lehajlása (I. feszültségi állapotban):

$$w_I^{\max} = a \frac{p_{qp} l^4}{E_{c,eff} I_{iI}}$$

a a gerenda befogásától függő tényező
 p_{qp} kvázi állandó kombinációból meghatározott teher
 l gerenda fesztávja
 $E_{c,eff}$ a beton rugalmassági modulusának effektív értéke,
 I_{iI} a vasbeton keresztmetszet inercianyomatéka az I. feszültségállapot feltételezésével számítva.

Berepedt tartó lehajlása (II. feszültségi állapotban):

$$w_{II}^{\max} = a \frac{p_{qp} l^4}{E_{c,eff} I_{iII}}$$

I_{iII} a vasbeton keresztmetszet inercianyomatéka a II. feszültségállapot feltételezésével számítva.

A repedések a tartón egymástól véges távolságra alakulnak ki, a repedések közötti repedésmentes húzott öv a gerendát merevíti. A gerenda tényleges lehajlásának maximális értéke kisebb az előbbiekben meghatározott maximális értéknél (w^{max}_{II}).

A húzott öv merevítési hatását a célszerű úgy meghatározni, hogy számoljuk a repedésmentes (w^{max}_I) és a teljesen berepedt gerenda (w^{max}_{II}) maximális lehajlás értékét és ezek súlyozott átlagát számítjuk.

$$w = (1 - \zeta)w_I + \zeta w_{II} \quad \zeta \quad \text{súlyozó tényező}$$

- A képlet alkalmas egyéb alakváltozási paraméterek (görbület, nyúlás, elfordulás) meghatározására

$$\kappa = (1 - \zeta)\alpha_I + \zeta\alpha_{II};$$

- A II. feszültségállapotban alakváltozások számításánál sem szabad elfelejtenünk, hogy a szuperpozíció elve már nem érvényes (Ha a tartót normálerő és hajlítónyomaték is terheli a semleges tengely helyét és az inercianyomaték értékét az egyensúlyi egyenletekből kell meghatározni.

Pontosabb vizsgálat esetén az alakváltozásokat az α alakváltozási paraméter alkalmazása helyett numerikus integrálással kell meghatározni a görbületnek a szerkezeti elem szükséges számú pontjában való számítása után.

Az alakváltozások vizsgálata az EUROCODE szerint

Az alakváltozások mértékét

- a) a vasbeton szerkezetek funkciója, a szerkezeti elemek megfelelő működése, a kedvezőtlen megjelenés elkerülése és
- b) a csatlakozó elemek károsodásának megelőzése érdekében kell korlátozni.

A megengedett lehajlás értékei a terhek kvázi-állandó kombinációjának megfelelő teherre:

- a) esetben a támaszköz 1/250-ed része,
- b) esetben a támaszköz 1/500-ed része.

A nem repedésmentes szerkezetek alakváltozásainak számításakor a szerkezet viselkedését a repedésmentes és a teljes hosszban berepedt állapotok közti átmenettel kell figyelembe venni, ahol az átmenet leírására az alábbi összefüggés alkalmazható

$$\alpha = \zeta \alpha_{II} + (1 - \zeta) \alpha_I$$

$$\alpha = \zeta \alpha_{II} + (1 - \zeta) \alpha_I$$

- α alakváltozási paraméter, (nyúlás, görbület, elfordulás, lehajlás, stb.),
 α_I, α_{II} az α paraméter I. (repedésmentes), és a II. (teljes hosszban berepedt) feszültségi állapot alapján számított értéke,
 ζ a húzott betonzóna merevítő hatását figyelembe vevő tényező, a következő összefüggés szerint:

$$\zeta = 1 - \beta \left(\frac{\sigma_{sr}}{\sigma_s} \right)^2, \text{ ahol}$$

- β a teher tartósságát és ciklikusságát figyelembe vevő tényező az alábbiak szerint:

$\beta = 1,0$ egyszeri, rövididejű terhelés esetén,

$\beta = 0,5$ tartós, vagy ismétlődő terhelés esetén,

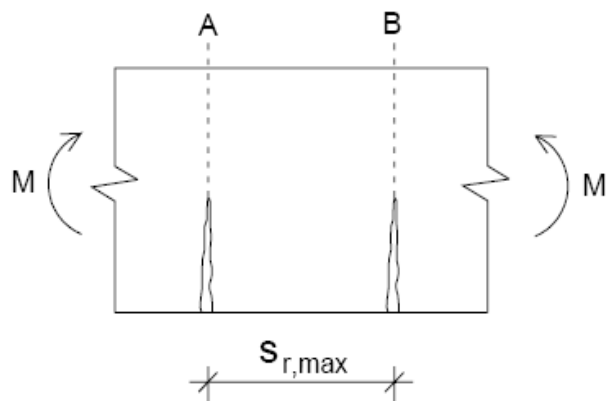
σ_s - a húzott acélbetétben keletkező feszültség, berepedt keresztmetszet feltételezésével számítva,

σ_{sr} - a húzott acélbetétben keletkező feszültség a repesztönyomaték hatására, berepedt keresztmetszet feltételezésével számítva. A σ_{sr}/σ_s hányados tiszta hajlítás esetén az M_{cr}/M , tiszta húzás esetén az N_{cr}/N hányadosokkal helyettesíthető, ahol M_{cr} a repesztönyomaték, és N_{cr} a repesztő húzóerő.

A vasbetonszerkezetek repedéstágasságának számítása

Kármán közelítő módszere:

Feltételezés: Az első repedés a maximális igénybevétel környezetében alakul ki (általában valamilyen gyengített keresztmetszetben (például kengyelnél)). A következő repedés az első repedéstől bizonyos távolságra véletlenszerűen alakul ki.

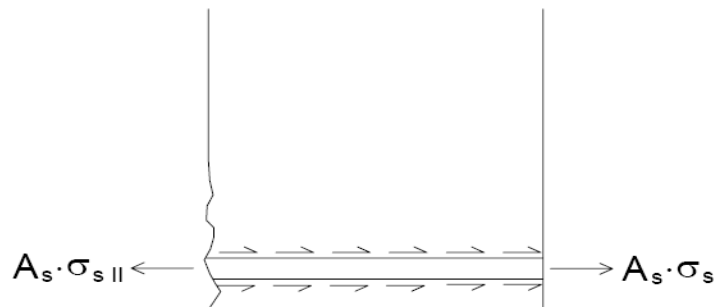
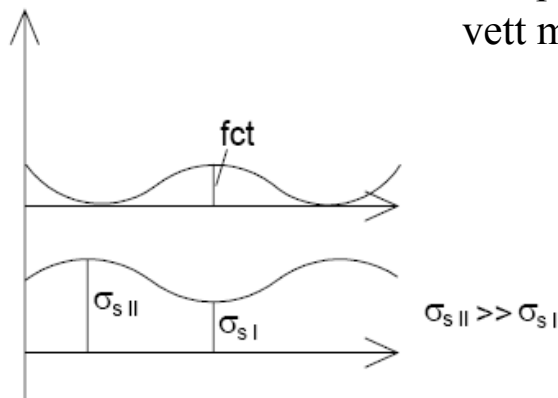

A és B km. közötti elem vízsz. egyensúlya alapján:

$$\frac{\phi^2 \pi}{4} \sigma_{sI} - \frac{\phi^2 \pi}{4} \sigma_{sII} + \phi \pi \frac{s_{r,max}}{2} k_1 f_{ct} = 0$$

$$s_{r,max} = \frac{\sigma_{sII} \phi}{2 k_1 f_{ct}} \quad k_1 \text{ tapadási tényező}$$

A repedés tágassága az acél és a beton két repedés közötti hosszon vett megnyúlásának különbsége: $w_k = s_{r,max} (\varepsilon_{sm} - \varepsilon_{cm})$

A repedezettség ellenőrzése az EUROCODE szerint

A vasbeton szerkezetek repedezettségének mértékét a funkció, a megfelelő tartósság és a kedvezőtlen megjelenés elkerülése érdekében kell korlátozni.

Általános környezeti feltételeknek kitett épületek vasbetonszerkezetei esetén általában azt kell igazolni, hogy a hatások kvázi-állandó kombinációjára ($E_{ser}(c) = E_{qp}$) a maximális repedéstágasság értéke nem haladja meg a 0,3 mm-t.

A repedéstágasságot a következő összefüggéssel lehet meghatározni:

$$w_k = s_{r,max} (\epsilon_{sm} - \epsilon_{cm})$$

$s_{r,max}$ a legnagyobb repedéstávolság,

ϵ_{sm} az acélbetét átlagos nyúlása a vonatkozó kombinációból származó igénybevétel hatására, a húzott betonzóna merevítő hatásának figyelembevételével,

ϵ_{cm} átlagos nyúlás a betonban a repedések közötti repedésmentes szakaszokon.

$(\epsilon_{sm} - \epsilon_{cm})$ nyúláskülönbség a betonacél és beton között.

$$\varepsilon_{sm} - \varepsilon_{cm} = \frac{\sigma_s - k_t \frac{f_{ct,eff}}{\rho_{p,eff}} (1 + \alpha_e \rho_{p,eff})}{E_s} \geq 0,6 \frac{\sigma_s}{E_s}$$

σ_s a húzott acélbetétben lévő feszültség berepedt keresztmetszet feltételezésével a vonatkozó kombináció alapján számított igénybevételből,

α_e a rugalmassági modulusok aránya,

$$\alpha_e = E_s / E_{cm}$$

$\rho_{p,eff}$ acélok fajlagos értéke,

$$\rho_{p,eff} = \frac{A_s + \xi_1^2 A_p}{A_{c,eff}},$$

A_s és A_p az $A_{c,eff}$ hatékony, húzott betonzónában elhelyezkedő lágyacélbetétek, ill. tapadásos feszítőbetétek keresztmetszeti területe,

k_t a teher tartósságától függő tényező,

$k_t = 0,6$ rövididejű terhelés esetén,

$k_t = 0,4$ tartós terhelés esetén,

$A_{c,eff}$ hatékony, húzott betonzóna, azaz a húzott vasalás körüli, $h_{c,ef}$ magasságú betonterület,

$$h_{c,ef} = \min \begin{cases} 2,5(h - d) \\ h - x \\ 3 \\ h / 2 \end{cases}$$

A repedések közötti maximális távolság ($s_{r,max}$)

Ha a tapadásos acélbetétek egymáshoz közel helyezkednek el, azaz egymástól való távolságuk $\leq 5(c + \phi/2)$:

$$s_{r,max} = 3,4 c + 0,425 k_1 k_2 \frac{\phi}{\rho_{p,eff}},$$

ϕ az acélbetét átmérője. Különböző átmérőjű acélbetétek esetén a ϕ_{eq} egyenértékű átmérőt kell alkalmazni az alábbiak szerint:

$$\phi_{eq} = \frac{n_1 \phi_1^2 + n_2 \phi_2^2}{n_1 \phi_1 + n_2 \phi_2}, \text{ ahol}$$

n_1 a ϕ_1 átmérőjű acélbetétek (lágycél vagy feszítőbetét) darabszáma

n_2 a ϕ_2 átmérőjű acélbetétek (lágycél vagy feszítőbetét) darabszáma.

c betonfedés

k_1 az acélbetét és a beton közti tapadási tulajdonságokat figyelembe vevő tényező

$k_1 = 0,8$ bordás acélbetét esetén

$k_1 = 1,6$ sima felületű acélbetét esetén (pl. feszítőbetétnél)

k_2 a keresztmetszeten belüli feszültség(nyúlás)eloszlást figyelembe vevő tényező

$k_2 = 0,5$ hajlítás esetén

$k_2 = 1,0$ tiszta húzás esetén

Ha a tapadásos acélbetétek egymástól távol helyezkednek el, azaz egymástól való távolságuk $> 5(c + \phi/2)$, akkor a repedések közötti maximális távolság:

$$s_{r,max} = 1,3 (h-x)$$

A normálfeszültségek korlátozása

Általános esetben igazolni kell, hogy:

– a túlzott mértékű beton-nyomófeszültségek miatt hosszirányú repedések nem keletkeznek:

$$\sigma_c \leq 0,6f_{ck}$$

– az acélokban képlékeny alakváltozások nem alakulnak ki:

$$\sigma_s \leq 0,6f_{yk}$$

σ_c ill. σ_s a karakterisztikus kombináció ($E_{ser(a)}$) alapján számított maximális beton- és acélfeszültségek,
 f_{ck} a beton nyomószilárdságának karakterisztikus értéke,
 f_{yk} a betonacél húzószilárdságának karakterisztikus értéke.